

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA O'TKAZILADIGAN MUSIQA MASHG'ULOTLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ULARNING TUZILISHI

Buxoro Davlat Universiteti
musiqa ijrochiligi va madaniyat
kafedrası katta o'qituvchisi.
Ibodov O'ktam Rasulovich

Annotatsiya: *Mamlakatimizda oliy ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa ta'limning mazmun-mohiyatiga, uning sifat-samaradorligini oshirishga katta ahamiyat berilmoqda. Bu ishlarni amalga oshirishda yangi, zamon talablariga javob beradigan darsliklar, o'quv va o'quv-uslubiy qo'llanmalar yaratish muhim vazifadir.*

«Maktabgacha musiqiy-estetik ta'lim nazariyasi va metodikasi» fani shu soha mutaxassislarini o'qitish, tayyorlashda asosiy fanlardan biri hisoblanadi. Ushbu uslubiy qo'llanmada mazkur «Maktabgacha musiqiy-estetik ta'lim nazariyasi va metodikasi» fani bo'yicha barcha kerakli nazariy va amaliy materiallar berilgan. Shuningdek mazkur uslubiy qo'llanma Maktabgacha ta'lim tashkiloti musiqa mashg'ulotlarida qo'llash uchun kerak bo'lgan yangi musiqa asarlari, qo'shiqlar bilan boyitilgan.

Калит сўзлар: *музыка таълими, рақс, ритмик машқ, рақамли технологиялар, мультимедиа, онлайн таълим, интерактив ўқитиш, музыка педагогикаси, рақамли таълим муҳити, ижодий фаоллик, педагогик компетенция.*

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'tkaziladigan musiqa mashg'ulotlarini rejalashtirishda musiqa rahbari har bir guruhning aqliy, jismoniy, emotsional rivojlanish xususiyatlarini hisobga olishi kerak. Shu asosda bolalarga o'rgatiladigan repertuar va faoliyat turlari ketma-ketligini to'g'ri tuzishi kerak. Mashg'ulotlarni tashkil etishda musiqa rahbari o'tiladigan musiqiy asarlarni o'zi o'rgangan bo'lishi, mashg'ulot uchun ko'rgazmali qurollar, texnika vositalarini tayyorlab qo'yishi kerak. Musiqa mashg'ulotlari o'yin tarzida, harakatli mashqlar va raqslar bilan qo'shib olib borilishi maqsadga muvofiq. Musiqa tinglash va musiqa asboblari chalishni o'rgatish ko'nikmalarini shakllantirishga ham vaqt ajratish muhim.

Qo'shiq kuylashni o'rgatish jarayonida bolalarga ovozni to'g'ri ishlatish, musiqani tinglab kuylash, to'g'ri nafas olish, qo'shiq xarakteriga mos ohangda kuylash ko'nikmalari shakllantiriladi. Bu mashg'ulot turi orqali bolalarning musiqani eshitish qobiliyatlari, musiqaviy xotiralari, ritm hissiyotlari kompleks rivojlanadi.

Musika tinglash daqiqalarida esa bolalarning musiqiy tasavvurlari kengayib boradi, fikrlash, his etish, diqqatni jamlay olish ko'nikmalari shakllanadi. Shuningdek musika rahbari tomonidan tinglanadigan musika asarlari, ularning ijodkorlari haqidagi ma'lumotlar bilan tanishadilar.

Musiqiy – ritmik mashqlar orqali bolalarning maxsus motorikasi shakllanishi, jismoniy va ritmik rivojlanishiga erishiladi. Bolalar raqs san'ati asoslarini egallashadi. O'zlarida jismoniy va emotsional erkinlik hissiyatini rivojlantirishadi. Musika va harakat uyg'unligiga mashqlar, o'yinlar, raqslar orqali erishishga intilishadi.

Musika asbobida chalishni o'rgatish jarayonida bolalar musika savodi bo'yicha bilimlarni egallashadi, notalarni amalda ijro etishadi. Musika ohanglarini, kuyni o'zlari chiqarishni o'rganishadi. Musiqiy jarayonda, amalda o'zlari ishtirok etishni o'rganishadi. Shuningdek bu jarayonda musiqiy qobiliyatlari va qo'l motorikalari rivojlanadi.

Musika mashg'ulotlari asosan butun guruh bilan bir vaqtda o'tkaziladi. Ammo - «Musiqiy eshitish qobiliyati barcha bolalarda turli darajada namoyon bo'ladi. Buni aniqlash mezonlari uch turga bo'linadi: a) musiqiy ritmni his qilish, b) musiqiy tovushni (tonal jihatdan) eslab qolish va takrorlash, v) bir vaqtning o'zida bir necha ohanglarni eshitib, bir – biridan ajrata olish.

Musika rahbari mana shu mezonlarni qaysidir maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilari orasida yuqori bo'lganligini aniqlab olgandan so'ng, ularning qobiliyatini rivojlantirish uchun yakka tartibda mashg'ulotlar olib borishi lozim. Aynan buyuk kompozitorlar va musika darg'alarining asosiy muvaffaqiyatining zahirida musiqiy eshitish qobiliyatini erta aniqlanganligi, shu bilan birga, ularning musiqiy layoqati to'g'ri yo'naltirish natijasida rivojlanganligini ko'rishimiz mumkin.»¹

Bu faoliyat turlaridan tashqari musika mashg'ulotlarida musiqiy-didaktik o'yinlar o'tkaziladi, musika ijodi bo'yicha mashqlar bajariladi, musika savodi va musika adabiyoti o'rgatiladi. Musika mashg'ulotlarida barcha faoliyat turlarini bir-biri bilan bog'lab, oddiydan murakkabga, izchillik bilan olib borilishi muhimdir. Shunday tartibga amal qilinsa bolalarda tushunmovchilik hosil bo'lmaydi, mavzularni, musika asallarini tez va oson o'zlashtiradilar.

Mashg'ulotlarda ko'rgazma qurollar ishlatilishi ularning samaradorligini oshiradi. Ko'rgazma qurollar bilan o'tkazilgan mashg'ulot tarbiyalanuvchilar uchun tushunarli va qiziqarli o'tadi. Ayniqsa musika savodi va musika adabiyoti bo'yicha mavzularni bayon etishda, tushuntirishda ko'rgazmali qurollar yaxshi samara beradi.

Musiqa mashg'ulotlarini o'tkazishda musiqa asbobining, texnik vositalarning bo'lishi va ulardan foydalanish muhimdir. Musiqa rahbari musiqa asbobida (ko'pincha fortepianoda) chalib bilishi, texnik vositalarni (kompyuter, monitor, ovoz kuchaytirgich, mikrofon va boshqalar) ishlatib bilishi kerak. Shuningdek innovatsion ishlanmalar tuzish, yangicha uslublarni qo'llash ham davr talabidir.

Yuqoridagi musiqiy faoliyat turlari bolalarning musiqiy tafakkurini rivojlantiradi, musiqiy idroki va hissiyotini tarbiyalaydi. Kuylash, ritmik harakatlar bajarish, musiqa tinglash, musiqa asboblariida chalish kabi musiqiy faoliyat turlari musiqa mashg'ulotlarida kompleks, bir-biri bilan uzviy bog'liq holda olib boriladi. Musiqa mashg'ulotlarida o'rganilgan asarlarning aksariyati maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'tkaziladigan tadbirlar, bayramlarda ijro etiladi va ularning mazmunli, qiziqarli o'tishiga xizmat qiladi.

Адабиётлар рўйхати:

1. O'zbekiston Respublikasining Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risidagi qonuni.- 2019 yil 14 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi vazirlar mahkamasining 2020 yil 22 -dekabrda qabul qilingan №802-son "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida" gi qarori.
3. "Ilk qadam" Maktabgacha ta'lim muassasasining Davlat o'quv dasturi—T.:2018.
4. Hulkar Mizamova "Musiqa rahbarining ish faoliyati samaradorligini oshirish" O'quv qo'llanma. Toshkent – 2021.
5. "O'ynab ber" Bolalar uchun qo'shiqlar to'plami. Tuzuvchi G'ofur Qodirov. G'afur G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti. Toshkent – 1977 yil.
6. Ahmad Haydarov "Birgalashib" Bolalar uchun musiqalar, qo'shiqlar, she'rlar to'plami. Buxoro – 2020 yil.
7. Уктам Расулович Ибодов НЕУСТОЙЧИВЫЕ ПЕРИОДЫ В МУЗЫКЕ // Scientific progress. 2021. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/neustoychivye-periody-v-muzyke> (дата обращения: 26.10.2023).
8. Уктам Расулович Ибодов ПРИМЕНЕНИЯ ОБНАРУЖЕННЫХ СРЕДСТВ И МЕТОДОВ ПО СФЕРЕ МУЗЫКИ // Scientific progress. 2021. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/primeneniya-obnaruzhennyh-sredstv-i-metodov-po-sfere-muzyki> (дата обращения: 26.10.2023).
9. Ибодов, У. Р. (2021). РОЛЬ КЛАССИЧЕСКОЙ МУЗЫКИ В УРОКАХ МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ. *Academy*, (2), 68-70.

10. Ибодов, У. Р. (2021). музыкальные формы на основе индивидуальной модели композиции. *Scientific progress*, 2(4), 236-241.
11. Ражабов Тухтасин Ибодович, Ибодов Уктам Расулович ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО НАСЛЕДИЯ В ОБУЧЕНИИ ПЕСНЯМ БУХАРСКОГО ДЕТСКОГО ФОЛЬКЛОРА НА УРОКАХ МУЗЫКИ // Вестник науки и образования. 2020. №21-2 (99). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/obespechenie-natsionalnogo-naslediya-v-obuchenii-pesnyam-buharskogo-detskogo-folklor-na-urokah-muzyki> (дата обращения: 26.10.2023).
12. Ибодов У. Р. КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ НАРОДОВ СРЕДНЕЙ АЗИИ В ПЕРИОД ВЕЛИКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ //International conference on multidisciplinary science. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 35-38.